

קוראת לכם בשיניים

הדמיה מתוך מחקרה האקדמי של ד"ר שריג. צילום: אריאל פוחז'ייב

ד"ר רחל שריג קוראת שיניים כמו מפה. האנתרופולוגית הדנטלית היחידה בארץ חוקרת שיניים עתיקות של בני אדם ונלחמת כדי ליישר את הלסתות של ילדי ישראל // מאיה גז

הילד הפרטי שלי התחיל לאכול את ה'קשה' של הלחם, אחרי ששוחחתי עם ד"ר רחל שריג, האנתרופולוגית הדנטלית היחידה בישראל. במחקרה הארכיאולוגיים גילתה ד"ר שריג, שאוכלוסיות קדומות סבלו פחות מבעיות בשיניים. "השיניים של בני האדם הקדומים היו בריאות יותר באופן משמעותי. בלסתות פרהיסטוריות ניתן לראות, שהשיניים מסודרות יפה בקשת, ואינן חסרות או צפופות. בעוד שאצלנו, האוכלוסייה המודרנית, מרבית הילדים יזדקקו ליישור שיניים, ולא מעט מהם - לעקירת שיני בינה".

מערכת לעיסה פרה-היסטורית

ד"ר שריג היא אורתודנטית מומחית וחרת קרת בבית הספר לרפואת שיניים ובמרכז דן דוד לחקר תולדות האדם בפקולטה לרפואה באוניברסיטת תל אביב. בעבודת הדוקטורט שלה באנטומיה ובאנתרופולוגיה חקרה את מנגנוני השחיקה במערכת הלעיסה ובחנה את הכוחות הפועלים על השן בלסת המודרנית במהלך החיים. בעבודה נחקרו מאתיים השנים האחרונות באמצעות 4,000 גולגלות. ד"ר שריג הקימה בבית הספר לרפואת שיניים את המעבדה הראשונה והיחידה בתחום האנתרופולוגיה הדנטלית, העוסק בהתפתחות האדם באמצעות חקר מערכת הלעיסה, השרירים והשיניים. היא בין החוקרים הבולטים בעולם העוסקים הן במחקר האדם הקדמון והאדם המודרני והן בטיפול אורתודנטי. "השילוב בין מחקר לקליניקה מעניק מבט רחב על תופעות שאנו מתמודדים אתן היום. השילוב הייחודי הזה מאפשר הבנה טובה יותר של תהליכים שאנו עוברים ולכן מסייע לתכנן ולספק טיפול טוב יותר למטופלים". במסגרת אחד ממחקריה האחרונים, בשי-תוף עם עמיתיה, נחקרו ששי שיניים אנושיות שנמצאו במערת מנות שבגליל המערבי. נמצא, פולוגיה הדנטלית, העוסק בהתפתחות האדם באמצעות חקר מערכת הלעיסה, השרירים והשיניים. היא בין החוקרים הבולטים בעולם העוסקים הן במחקר האדם הקדמון והאדם המודרני והן בטיפול אורתודנטי. "השילוב בין מחקר לקליניקה מעניק מבט רחב על תופעות שאנו מתמודדים אתן היום. השילוב הייחודי הזה מאפשר הבנה טובה יותר של תהליכים שאנו עוברים ולכן מסייע לתכנן ולספק טיפול טוב יותר למטופלים". במסגרת אחד ממחקריה האחרונים, בשי-תוף עם עמיתיה, נחקרו ששי שיניים אנושיות שנמצאו במערת מנות שבגליל המערבי. נמצא,

ד"ר רחל שריג | צילום: יובל בלום

השן שייכות לאדם הניאנדרטלי ולאדם המודרני. השיניים מהוות עדות אנתרופולוגית ראשונה לאוכלוסיית בני אדם שהיגרה מאירופה לארץ ישראל לפני כ-40,000 שנה. "הממצא הזה הוא בעל חשיבות רבה לזיהוי תושבי האזור לפני עשרות אלפי שנים", מסבירה ד"ר שריג. "לשיניים האלו יש חשיבות מכרעת משום שעד היום לא היו בידניו שרידים אנושיים מאותה תקופה בארץ ישראל, ונוצר פער זמן משמעותי בידע שלנו. בדרך זו מספק המחקר שלנו נקודת זמן נוספת ברצף האבולוציוני והתרבותי, עוד פיסת מידע בפאזל העצום שנקרא תולדות האדם". ד"ר שריג מתרגשת בכל פעם כשהיא נתקלת בממצא פרהיסטורי, למרות שחקרה כבר עשרות ממצאים: "אני עוסקת במחקר מאז 2005. העבודה נעשית בשיתוף עם ארכיאולוגים וחרת קרת נוספים. אני מרבה לצאת לשטח לחפירות

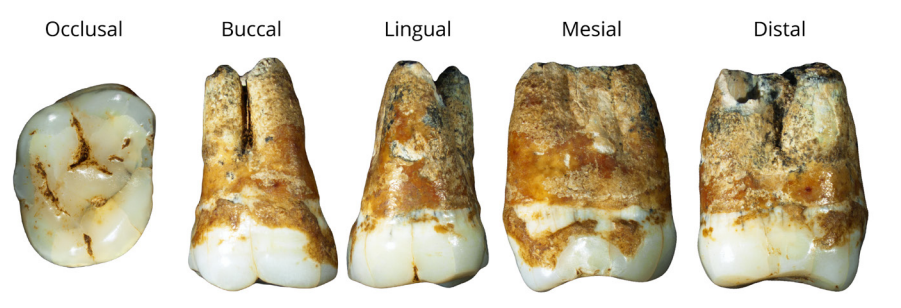
ד"ר רחל שריג בחפירות ארכיאולוגיות | צילום: אלבום פרטי

ארכיאולוגיות. הממצאים שמתגלים בחפירות מובאים למעבדה על מנת לחקור ולנתח אותם".

אנשים קדמונים עם שיניים מושלמות

"שיניים נשמרות טוב יותר מעצמות, כי הן עשויות מאמייל, החומר העמיד ביותר בגוף. והשוב מכך: במבנה ובצורה של השן יש מרכיב גנטי חזק, המאפשר לשייך שיניים לאוכלוסיות ספציפיות". ד"ר שריג מודעת לעובדה שלו חיה בעבר, הייתה מחוסרת עבודה. "הקדמונים לא הזדקקו לרופאי שיניים. ככל שמתקדמים בזמן ומסתכלים על אוכלוסיות מודרניות, רואים שהשכיחות בהפרעות ובמחלות הולכת ועולה. אני רואה היום במרפאה שלי מקרים של שיניים כלואות, חוסר שיניים, צפיפות שיניים, וזה גורם לי לחשוב מדוע זה קיים".

לדברי ד"ר שריג המהפכה החקלאית אחראית להירדדות הדרמטית שחלה במצב השיניים שלנו" אמנם לפני 300 אלף שנים כבר הייתה אש והבשר היה צלוי אבל לא מבושל. אחד השינויים הגדולים שהמהפכה החקלאית הביאה עמה הוא בתזונה: היכולת לבשל, לייצר כלים, לשלוט בזמינות המזון. מאוכלוסיית ציידים ולקטים התלויה בעונות השנה ובפזיור בעלי החיים, הפכנו לבני אדם השולטים בתזונתם. זה שינוי שהייתה לו השפעה פיזיולוגית על מבנה הגוף, והוא ממשיך להתרחש. אני עוסקת בשיניים ובלסתות, אבל תופעות דומות אפשר לראות גם בהקשר איברים אחרים, כמו כאבי גב הנובעים מצורת הישיבה מול המחשב, או בעיות בפרק כף יד כתוצאה משימוש בעכבר של המחשב". במרפאתה בפתח תקווה היא רואה את השינויים האבולוציוניים שהתרחשו: "מצב שבו כל

השיניים בוקעות בפה הוא לא מובן מאליו. אני רואה ילדים שהשיניים החותכות והניבים שלהם לא בוקעים".

לדוגמה?

"באוכלוסיות קדומות הייתה הפעלת כוח מרובה על השיניים והלסתות, לא רק בגלל המזון שהיה קשה ולא מעובד, אלא גם כי השיניים שימשו כהכנת כלים שונים. על השיניים מופיעים סימנים המעידים, למשל, שהשתמשו בהן לטווית רשתות דיג, או לעיבוד עורות. הפעולות האלה גרמו להפעלת כוח מוגברת והשפיעו על מבנה הלסת והשיניים. הצורה בה אנו משתמשים בשיניים משפיעה עלינו גם היום".

למה שיני בינה נמצאות בפה?

בדומה למחקרה בו היא משתמשת בשיטות הדמיה ואנליזות מתקדמות, גם בקליניקה שריג מנצלת את יתרונות הטכנולוגיה. כאן היא מבצעת הדמיות תלת-ממד של שיניים ומצליחה ליישר לסתות בתהליך דיסקרטי בעזרת פלטות שקופות שמיוצרות לאחר ביצוע ההדמיה ומוצמדות לשיניים בכפתורים בלתי נראים. "אחת התופעות הנפוצות ביותר היא הצטנפות שיניים. שבעים אחוזים ומעלה בקרב האנשים יזדקקו ליישור שיניים. בחלק מהמקרים נדרשת התערבות טיפולית כירורגית או עקירה. את שואלת את עצמך 'למה מרבית האוכלוסייה נזקקת לטיפול ומה זה אומר על מגמה עתידית?' צריך לחשוב מהבחינה הקלינית על הקטנת הלסת הגורמת לכך ששיניים אינן בוקעות ולעיתים אף אינן נוצרות. האם אנו בעי-צומו של תהליך שבו אנו מאבדים את השיניים שלנו? אנחנו נמנעים מלעקור שיניים, אך צריך לשקול האם אנחנו בכלל צריכים את כל השיניים שלנו? את השינויים האלו לא ניתן לבחון באופן מידי אלא יש צורך בפרספקטיבה רחבה שתאפשר לזהות ולהבין את התהליך המתרחש. זה היופי שבשילוב בין המחקר לקליניקה. במרפאה הפרטית שלי אני רואה מקרים מורכבים ומלבד האתגר ביישור השיניים אני מנסה להבין מה עומד מאחורי האדם שמגיע וסובל מהבעיה. אני חנו בעיצומו של תהליך שינוי והשאלה המרתקת אותי היא לאן פנינו מועדות".